

Кисіль Тетяна Анатоліївна, слухач
навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних
наук, старший викладач кафедри
адміністративного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ
Муратова Д. Б.

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ НЕДОБРОСОВІСНИМ ПУБЛІЧНИМ АДМІНІСТРУВАННЯМ, В АНГЛІЇ

Англійське публічне право, на відміну від публічного права деяких інших континентальних країн, таких, наприклад, як Франція або Німеччина, не покладає на державу обов'язку компенсувати шкоду постраждалим від недобросовісного публічного адміністрування. Для того, щоб отримати відшкодування, потерпілий від недобросовісного управління повинен подати позов про відшкодування збитків, завданих звичайним деліктом.

Суб'єктом зловживання владою є виключно особа, яка наділена державно-владними повноваженнями. Другою важливою особливістю є те, що поняття «зловживання владою» використовується разом із поняттям «службова недбалість», що дозволяє потерпілому подати позов про компенсацію шкоди, завданої будь-якими діями чи бездіяльністю органу державної влади чи місцевого самоврядування. Поєднання цих двох характеристик дає чудову можливість адвокату вимагати компенсації збитків, завданих його клієнту внаслідок недобросовісного управління. Але нещодавно Палата Лордів надала роз'яснення правової природи цих особливостей, що значно обмежує їх застосування, і це вже можна побачити по тій мізерній кількості справ, які розглядаються з цього питання.

Перше рішення Палати лордів у справі окружної ради Трьох Рік проти Банку Англії [1] містило роз'яснення, що потерпілий сам повинен доводити наявність делікту. Це означає, що позивач має надати докази того, що державний службовець, виконуючи покладені на нього функції, мав намір умисно заподіяти шкоду потерпілому, або що службовець вчинив дію, яку за законом не

мав права вчиняти. При цьому значення має мотив вчинення посадовцем дії, на яку він не мав права. Вона має бути скоєна або з метою заподіяти шкоду самому потерпілому, або тій категорії осіб, до якої потерпілий належить.

Умисел при цьому виступає обов'язковим елементом правопорушення, а довести його наявність дуже важко. Саме ця вимога про наявність умислу робить справи про відшкодування шкоди, завданої недобросовісним державним адмініструванням, майже безнадійними.

У справі Уоткінса проти Міністерства внутрішніх справ [2] постало питання, чи є наявність матеріального збитку елементом вищезначеного правопорушення. Питання про наявність такого збитку не виникло у справі окружної ради, оскільки там вкладники зазнали величезних фінансових втрат внаслідок банкрутства банку. Потерпілі подали ряд позовів проти Банку Англії, який не провів регуляторної політики по відношенню до банку, де знаходилися їх депозити, що стало причиною його банкрутства.

Справа Уоткінса стосується зовсім іншого Питання. У ній позов був пред'явлений до службових осіб органу виконання покарань за те, що вони незаконно провели огляд конфіденційної переписки заявника, яку він тримав у своїй камері. При цьому потерпілий не зазнав якої-небудь матеріальної шкоди, тобто такої, яка визначається деліктним правом як тілесні ушкодження або фінансові втрати.

Палата лордів відхилила положення про те, що факт зловживання владою особою, яка обіймає державну посаду, не потребує доказів про наявність збитків, і таким чином, скасувала рішення Апеляційного суду у цій справі. Апеляційний суд постановив, що у тих випадках, коли зловживання владою призводить до втручання у конституційні права особи чи до їх порушення, доводити наявність матеріальної шкоди не потрібно. Якщо ж таке право не було порушено, необхідно доводити наявність збитків.

У Палаті лордів такий підхід до вирішення справи був підданий критиці, зокрема на тій підставі, що в такій країні, як Велика Британія, де немає писаної конституції, відкривається широкий простір для суперечок про те, які права є конституційними, а які – ні.

При розгляді цієї справи Лорд Бінгем визначив два принципи, які вступають між собою у конфлікт при розгляді цього делікту: 1) якщо державний службовець свідомо і навмисно порушив свій законний обов'язок, то він повинен відповідати перед кожним, хто постраждав внаслідок його неправомірних дій, у порядку цивільного провадження. Існує об'єктивний громадський інтерес у притягненні винних у ганебній поведінці посадових осіб до відповідальності, якщо їх вина доведена. Той, хто діє подібним чином, не повинен робити це безкарно; 2) з іншого боку, правильно встановлено, що головна роль деліктного права полягає в наданні грошової компенсації тим, хто зазнав матеріальних збитків, а не відстоювати права тих, хто їх не зазнав. Якщо державні службовці ставляться до своїх прямих обов'язків зухвало або байдуже, але при цьому не завдають своїми діями матеріальних збитків, є інші, більш відповідні обставинам способи притягнення їх до відповідальності. Тому немає необхідності «розширювати» цей делікт за ті межі, які для нього вже встановлені.

Підтримуючи обидва принципи, Лорд Бінгем прийшов до висновку, що делікт ніколи сам по собі не був підставою для судового переслідування. Насправді, у всіх справах, які розглядалися до цього, не виникало питання, чи має доводитися факт наявності матеріальної шкоди. Справа Уоткінса стала першою, яка вимагала такого доведення. Без сумніву, істотною причиною такого консерватизму є те, що у державній казні передбачена обмежена сума коштів для відшкодування шкоди, завданої службовою особою органу державної влади.

У той же час є підстави вважати, що результатом розгляду справи Уоткінса може стати створення нормативного зобов'язання з виплати компенсації за шкоду, завдану несумлінним виконанням особою, яка наділена державно-владними повноваженнями, своїх обов'язків.

Список використаних джерел

1. Three Rivers District Council v Bank of England (No. 3) [2003] 2 A.C. 1. – Режим доступу: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld200304/ldjudgmt/jd041111/riv-1.htm>.
2. Watkins v Home Office [2006] 2 A.C. 395. – Режим доступу: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld200506/ldjudgmt/jd060329/watkin.pdf>.